

SIMOR ANDRÁSNAK, A MAGYAR NEMZETI BANK ELNÖKÉNEK ÜNNEPI VACSORA ELŐTTI BESZÉDE¹

AZ EKB-MNB KÖZÖS KONFERENCIÁJA A KISÖSSZEGŰ FIZETÉSEK KÖLTSÉGÉRŐL ÉS HATÉKONYSÁGÁRÓL:
TÉNYEK, KÖZPOLITIKAI LÉPÉSEK ÉS A JEGYBANKOK SZEREPE, 2012. NOVEMBER 15.

Mélyen tisztelt Vendégek, Hölgyeim és Uraim!

Nagy örömmre szolgál, hogy itt, Budapesten üdvözölhetem Önöket. Megtiszteltetés a számunkra, hogy az EKB (Európai Központi Bank) elfogadta a Magyar Nemzeti Bankot (MNB) a 2012. évi kisösszegű fizetésekről szóló konferencia társszervezőjének. Ezt az elismerést elsősorban annak a ténynek tulajdonítjuk, hogy elsőnek az MNB készítette el és tette közé azt a fizetési módok hazai társadalmi költségéről szóló tanulmányt, amely a harmonizált, páneurópai módszertanon alapul.

Amint hallottam, ma délután Benoît Coeuré úr nyitotta meg a konferenciát, és ezt követően két szekcióülésre került sor. Holnap is igen zsúfolt és szoros lesz a program, ezért engedjék meg, hogy pihenésképpen egy gyors játékra hívjam Önöket. Hányan hozták magukkal készpénzben vagy csekkben a napidíjukat? Kérem, aki így tett, tegye fel a kezét! ... Nem túl sokan. Biztos vagyok benne, hogy 15 éve egészen más lett volna az eredmény! Ez a játék nagyon jól példázza az innováció szerepét. Az innováció azért fontos, mert olyan új és jól használható termékekhez vezethet, amelyek elősegítik a nagyobb versenyt a pénzforgalmi szolgáltatók között, megváltoztatják a fizetési szokásokat, és ezzel növelik a hatékonyságot. De fókuszáljunk inkább az általános összefüggésekre, ezért hadd szóljak néhány szót arról, hogy a kisösszegű fizetések terén számunkra mi jelent prioritást.

Az MNB a jegybanktörvényben kapott felhatalmazása alapján támogatja a fizetések zökkenőmentes lebonyolítását, valamint a belföldi klíring és értékpapír-elszámolási rendszerek megbízható és hatékony működését. Személyes meggyőződésem, hogy ezen a feladaton túlmenően minden lehetséges eszközzel elő kell mozdítanunk a hazai pénzforgalom hatékonyságának folyamatos javítását. Hadd mondjak néhány magyar példát, mire is gondolok.

Az elmúlt időszak egyik legnagyobb eredménye volt, hogy ez év júliusában bevezettük a kisösszegű fizetések napon belüli elszámolását napi öt ciklussal. Az MNB a projektben katalizátorként és szabályozóként is részt vett azért, hogy a sok szereplő együttműködését igénylő, hálózati piacokra jellemző, koordinációs hiányból fakadó piaci kudarcot megszüntesse. Valószínűleg egyetértetek velem abban, hogy a pénzforgalomban előfordulhatnak hálózati piaci kudarcok. Ezért ebben a konkrét esetben, az egyes bankok érdekonfliktusa miatt, és látván azt, hogy a bankközösség vonakodik végső döntést hozni a megvalósítás pontos megkezdéséről, az MNB úgy döntött, hogy él a szabályozói jogkörével. Az MNB a közjó érdekében döntött így, hiszen a projekt kellő időben történő megvalósítása az egész társadalom érdeke. A közjó szolgálata a következők révén történt: 1. az úton levő pénzen megszerzett banki kamatjövdelem (float) megszüntetése, 2. az ügyfelek hatékonyabb likviditáskezelésének előmozdítása és 3. a szolgáltatások minőségének általános javítása.

A fizetések társadalmi költségét elemző „Semmi sincs ingyen” c. tanulmányunk megjelenése társadalmi párbeszédet indított el a készpénz szerepéről. Munkatársaim megállapították, hogy a kisösszegű fizetéseknél a leggyakrabban a készpénzt használják: a kisösszegű fizetési műveletek 85%-a kötődik a készpénzhez. Szakértői becsléseink szerint évente a GDP 0,4%-a (vagyis 370 millió euro) megtakarítható lenne Magyarországon, ha változnának a fizetési szokások, vagyis ha csökkenne a készpénz- és a papíralapú fizetési eszközök használata, valamint növekedne az elektronikus fizetések használata.

Az elemzésünk feltárta, hogy a készpénzmentes fizetések elterjedésében jelenleg a szűk keresztmetszetet leginkább az elfogadói oldal jelenti. Ezért több javaslatot fogalmaztunk meg a

¹ Angol nyelvű beszéd fordítása.

kereskedői szektor érdekeltiségének javítása érdekében. Néhány elgondolásunk be is épült a magyar kormány jelenlegi gazdaságpolitikai programjába, de a megvalósításuk még csak folyamatban van. Javaslatunk egyik fő eleme a bankkártyaelfogadó berendezések (POS-terminálok) hálózatának bővítése, mivel az kevésbé fejlett, mint más európai országokban. A POS-terminálok telepítésének támogatásán túl a bankközi jutalék szintjének szabályozásán is gondolkodunk. Annak ellenére, hogy a bankközi jutalék némileg csökkent, mértéke még mindig túl magas Magyarországon. Ezért az a szándékunk, hogy ezt a díjszintet valahogyan, akár az amerikai és ausztrál példák felhasználásával, akár a legújabb európai fejlemények alapján csökkentsük. Sőt amellet is érvelünk, hogy a kiskereskedelmi egységekben fokozatosan bevezessük a kártyás fizetések kötelező elfogadását.

Az elemzésünk nyilvánvalóvá tette, hogy a készpénzhasználat nemcsak az ügyfél és a kereskedő közötti kapcsolatban túlzott mértékű, hanem a vállalkozói és az állami fizetések terén is. A vállalatok közötti fizetések esetében előrelépést jelent az egy szerződéshez kötődő készpénzes fizetések felső határának bevezetése. A jelenlegi felső határ havi ötmillió forint, és ez a felső határ tovább csökken (másfél millió forintra), ha a parlament jóváhagyja.

Az állami fizetések terén sokkal jelentősebb és gyorsabb változásokat várunk. Egy véglegesítés előtt álló tanulmányunk feltárta, hogy az állami szektorban minden harmadik fizetés (összesen 100 millió tranzakció) készpénzben történik éves szinten. Hadd szóljak erről kicsit részletesebben is. Először is a kimenő készpénzes fizetések nagyjából fele nyugdíjkifizetés és a különféle szociális juttatások, ellátások folyósítása. Másodsor, az állami szektoron belül az önkormányzatok használják a legnagyobb arányban a készpénzt.

Az alacsony költségű alapszámla elterjedése fontos eszköz lehetne a készpénzhasználat visszaszorításában. A fizetési számlához ésszerű áron biztosított hozzáférés fontos előfeltétel az állami fizetések szempontjából is. Ha az ilyen alacsony költségű, alapszámla-konstrukció elérhető lenne, a kormány széles körű programot vezethetne be annak érdekében, hogy a ma bankkapcsolattal nem rendelkezők részére is elektronikusan fizesse ki a nyugdíjakat, a szociális juttatásokat, ellátásokat, s az is lehetővé válna, hogy a munkabéreket és az egyéb juttatásokat is fizetési számlára utalják.

A szándékainkat nem csak az vezérli, hogy fokozzuk a költségtudatosságot, hanem az is, hogy változtatásokra sarkalljunk. A fizetési szokások az állami fizetések terén módosíthatók a leggyorsabban, feltéve, ha megvan hozzá a támogató politikai akarat. Egy olyan ország, mint Magyarország, ahol viszonylag alacsony az egy főre jutó GDP, és nem elhanyagolható méretű a rejtett gazdaság, nem engedheti meg magának a készpénzhasználat csökkentésének halogatását. Nagyon biztató, hogy a kormány jelenlegi gazdaságpolitikai programjában szükségesnek ítélte a készpénzes fizetések visszaszorítását, és megfelelő közpolitikai intézkedéseket tervez. Azonban úgy tűnik, hogy a megvalósítás még sok időt igényel.

Ma este leginkább a magyar helyzetről és az előttünk álló kihívásokról beszéltem, valamint arról, hogy milyen intézkedéseket tettünk vagy fontolgatunk az erőforrások pazarlásának leghatékonyabb felszámolása érdekében. Ugyanakkor meggyőződésem, hogy más országokban is lehetnek hasonló jelenségek.

Ez a konferencia és az előttünk álló ünnepi vacsora kiváló lehetőséget nyújt arra, hogy tanuljunk egymástól, megismerjük egymás tapasztalatait, sikereit és kudarcait, valamint azokat a fő tényezőket, amelyek a kisösszegű fizetések általános hatékonyságának változásai mögött rejlenek, különös tekintettel a jegybankok szerepére és a kisösszegű fizetési piac jövőbeni alakulására. Ne feledjük el a kínai közmondást, miszerint „A bölcs emberrel való egyetlen beszélgetés többet ér tízévi tanulásnál”.

Hosszú napunk volt, különösen azoknak, akik ma reggel indultak, vagy szenvednek még az időeltolódás hatásától.

Ezért nem tartom fel Önöket tovább. Jó étvágyat kívánok!